

Interreg

UNIONE EUROPEA
EVROPSKA UNIJA

ITALIA-SLOVENIJA

INTEGRA

Progetto standard co-finanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale
Standardni projekt sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj

STANJE NA PODROČJU SPOLNEGA IN REPRODUKTIVNEGA ZDRAVJA MIGRANTK TEŽAVE IN PRIMERI DOBRIH PRAKS

Projekt INTEGRA:
Poročila za DS 3.1.1 in 3.1.2

ur.
Giovanni Delli Zotti

EUT

Interreg

UNIONE EUROPEA
EVROPSKA UNIJA

ITALIA-SLOVENIJA

INTEGRA

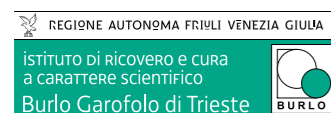
Progetto standard co-finanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale
Standardni projekt sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj

Rete transfrontaliera per le donne migranti: integrazione sociale, salute sessuale e riproduttiva
Čezmejna mreža za priseljene ženske: socialna integracija, spolno in reproduktivno zdravje

Lead partner / Vodilni partner

Partner di progetto / Projektni partnerji

ISTITUTO DI RICOVERO e CURA
a carattere scientifico
Burlo Garofolo di Trieste

Partner associato / Pridruženi partner

STANJE NA PODROČJU SPOLNEGA IN REPRODUKTIVNEGA ZDRAVJA MIGRANTK TEŽAVE IN PRIMERI DOBRIH PRAKS

Projekt INTEGRA:
Poročila za DS 3.1.1 in 3.1.2

ur.
Giovanni Delli Zotti

EUT EDIZIONI UNIVERSITÀ DI TRIESTE

ur.
Giovanni Delli Zotti
Dipartimento di Scienze politiche e sociali
Università di Trieste,
Piazza Europa, 1 - 34127 Trieste (Italia)

STATO DI SALUTE SESSUALE E RIPRODUTTIVA DELLE DONNE MIGRANTI:
DIFFICOLTÀ E BUONE PRATICHE
PROGETTO INTEGRA: Rapporti WP 3.1.1 e WP 3.1.2
EUT, 2018.
ISBN 978-88-5511-028-0 (online)
ISBN 978-88-5511-030-3 (print)

EUT Edizioni Università di Trieste
via Weiss, 21 - 34128 Trieste
<http://eut.units.it>
<https://www.facebook.com/EUTEdizioniUniversitaTrieste>

La versione elettronica ad accesso aperto di questa pubblicazione è disponibile al link: <https://www.openstarts.units.it>

Il contenuto della presente pubblicazione è di esclusiva responsabilità dei Partner progettuali e non rispecchia necessariamente le posizioni ufficiali dell'Unione europea.
Za vsebino pričujoče publikacije je odgovoren izključno Project partnerjev. Vsebina publikacije ne odraža nujno stališča Evropske unije.
The content of the present publication is under the sole responsibility of the project Partners and does not necessarily reflect the opinion or position of the European Union.

KAZALO

UVOD <i>Giovanni Delli Zotti</i>	5
POROČILO 3.1.1 ANALIZA MIGRACIJSKIH PROCESOV, TIPOLOGIJE HOSPITALIZACIJ TER SPOLNEGA IN REPRODUKTIVNEGA ZDRAVJA MIGRANTK	
Pravice do reproduktivnega zdravja migrantov in migrantk v mednarodnih in evropskih <i>Blaž Lenarčič, Mateja Sedmak in Zorana Medarić</i> 1. Terminološke opredelitve 2. Konvencije, direktive in dokumenti Viri	9
Demografska slika tujk v Sloveniji in Furlaniji - Julijski krajini <i>Mateja Sedmak, Zorana Medarić, Blaž Lenarčič in Moreno Zago</i> 1. Izhodišča 2. Delež tujcev in tujk 3. Matična območja (države) priseljenk 4. Sklep	15
Bolnišnične in ambulantne obravnave v bolnišnici Burlo Garofolo <i>Giovanni Delli Zotti, Ornella Urpis, Alice Cernogoraz in Giuseppe Ricci</i> 1. Analiza podatkov o hospitalizacijah 2. Analiza hospitalizacij na oddelkih za babištvo in ginekologijo 3. Analiza ciljne populacije in hospitalizacij glede na vse hospitalizacije v bolnišnici 4. Od hospitalizacije do pacienta 5. Ambulantna obravnava tujih pacientov	36
Epidemiološka analiza ambulantno in bolnišnično obravnavanih tujih državljanek v Bolnišnici Postojna <i>Marko Mugoša, Marjeta Stegel Bizjak in Igor Karnjuš</i> 1. Analiza ambulantno obravnavanih tujih državljanek med letoma 2012 in 2017 2. Analiza bolnišnično obravnavanih tujih državljanek med letoma 2012 in 2017	55
Spolno zdravje in patriarhalna kultura: pričevanja žensk <i>Ornella Urpis</i> 1. Metodološki okvir in raziskava na terenu 2. Značilnosti vzorca 3. Analiza rezultatov Bibliografija	60

<p>Spolno in reprodukativno zdravje in družbena integracija: primer Slovenije <i>Mirko Prosen, Doroteja Rebec, Urška Bogataj, Karmen Medica, Sabina Ličen, Jana Čelhar, Jana Prosen in Martina Podobnik</i></p> <p>1. Uvod 2. Metodologija 3. Rezultati 4. Sklep Bibliografija</p>	76	<p>Spolno in reprodukativno zdravje migrantk: pregled literature, dobre prakse in študije primerov v Sloveniji <i>Blaž Lenarčič Mateja Sedmak in Zorana Medarić</i></p> <p>1. Pregled nacionalne literature 2. Dobre prakse 3. Sklep 4. Študija primera treh obalnih občin – povzetek kvalitativne raziskave Bibliografija</p>	116
<p>POROČILO 3.1.2 PRIMERJALNA ANALIZA ZDRAVSTVENE OBRAVNAVE IN PRIMERI DOBRE PRAKSE</p>			
<p>Slovenska zakonodaja in zdravstvene pravice migrantov <i>Blaž Lenarčič, Mateja Sedmak in Zorana Medarić</i></p> <p>1. Migranti, vključeni v sistem zdravstvenega zavarovanja 2. Migranti, ki niso vključeni v sistem zdravstvenega zavarovanja 3. Zakonske določbe o reprodukativnem zdravju 4. Spolno nasilje</p>	89	<p>Zdravstveni pristopi in prepoznavanje dobrih praks pri zagotavljanju zdravstvene oskrbe migrantkam: primer Slovenije <i>Mirko Prosen, Karmen Medica, Sabina Ličen, Doroteja Rebec in Igor Karnjuš, Urška Bogataj</i></p> <p>1. Uvod 2. Metoda 3. Rezultati 4. Sklep Bibliografija</p>	126
<p>Italijanska zakonodaja in zdravstvene storitve za migrantke v Trstu <i>Roberta Altin in Veronica Saba</i></p> <p>1. Pravice državljanov drugih držav EU in tujih državljanov na področju zdravja – zakonska podlaga v Republiki Italiji 2. Storitve na področju reprodukativnega zdravja migrantk in žensk, rojenih na Tržaškem</p>	92	<p>Pričevanja zdravstvenih in socialnih delavcev, pripadnikov migrantskih skupnosti in kulturnih posrednikov <i>Ornella Urpis</i></p> <p>1. Pričevanja zdravstvenih in socialnih delavcev 2. Fokusna skupina in aktivno opazovanje 3. Izkustvena delavnica s kulturnimi posredniki Bibliografija</p>	136
<p>Primerjalna ocena pristopov in dobrih praks na področju zdravstva <i>Chiara Semenzato, Micaela Crisma, Alice Sorz in Federica Scrimin</i></p> <p>1. Uvod in pregled literature 2. Migrantke v Italiji 3. Anketiranje migrantk v Otroški bolnišnici in porodnišnici Burlo Garofolo 4. Pohabljanje ženskih spolnih organov 5. Nekateri klinično relevantni primeri 6. Opazovanje babiških pregledov Bibliografija</p>	96		
<p>Antropološki pogled na zdravje migrantk v čezmejnem prostoru <i>Roberta Altin in Veronica Saba</i></p> <p>1. Izhodišča 2. Odgovori na anketo INTEGRA: razmislek o dostopanju migrantk do zdravstvenih storitev Bibliografija</p>	110		

UVOD

Giovanni Delli Zotti

Oddelek za družbene in politične vede, Univerza v Trstu

1. Projekt INTEGRA

Projekt INTEGRA se loteva doslej manj raziskane teme: varovanja spolnega in reproduktivnega zdravja migrantk, ki prihajajo iz kultur z močnimi patriarhalnimi vzorci, kar predstavlja nove izzive na področju vključevanja na vseh institucionalnih ravneh.

Projekt se bo izvajal na južnem delu čezmejnega območja ob italijansko-slovenski meji, torej od Trsta in Kopra do Postojne, kjer se je pretok migrantov povečal tudi zaradi bližine t. i. balkanske poti.

Projekt predvideva sodelovanje na čezmejnem območju iz dveh razlogov, iz katerih izhaja potreba po izmenjavi dobrih praks in izdelavi skupnih smernic:

- prepustnost meja spodbuja prehajanje migrantov iz sosednjih držav;
- italijanske zdravstvene ustanove imajo več izkušenj z oskrbo priseljenk iz azijskih in afriških držav, medtem ko so se slovenske zdravstvene službe doslej soočale predvsem s težavami v zvezi s spolnim in reproduktivnim zdravjem žensk iz držav nekdanje Jugoslavije (Bosna, Kosovo).

Projekt temelji na interdisciplinarnem pristopu: v prvi fazi je predvidena ocena pojava in ustaljenih dobrih praks, nato pa bodo v sklopu projekta oblikovane skupne smernice za zdravstvene in socialne delavce ter nov kazalnik spolnega in reproduktivnega zdravja. Poleg tega je predvideno tudi specifično usposabljanje zdravstvenih in socialnih delavcev: osrednja tema bo premagovanje težav na področju medkulturne komunikacije in (za zdravstvene delavce) strokovno usposabljanje na področju zdravljenja migrantk tudi v hujših primerih pohabljanja spolnih organov.

Vodilni partner projekta je Oddelek za družbene in politične vede (Dipartimento di Scienze politiche e sociali - DiSPeS) Univerze v Trstu v sodelovanju z Oddelkom za medicino, kirurgijo in zdravstvo (Dipartimento Clinico di Scienze Mediche Chirurgiche e della Salute - DSM). Oddelek za družbene in politične vede združuje strokovnjake (sociologe, politologe, pravnike idr.), ki so ključni za ta projekt; poleg tega je v preteklosti že opravil več raziskovalnih projektov na področju družbene integracije, večkulturnosti itd. DiSPes je med drugim raziskoval tudi področja, ki jih pokriva projekt, in sicer v sodelovanju z Oddelkom za medicino, kirurgijo in zdravstvo. Ta oddelek je namreč tesno povezan z bolnišnico Burlo Garofolo, kar projektu prinaša dodano vrednost.

Projektni partner Otroška bolnišnica in porodnišnica (I.R.C.C.S. materno infantile Burlo Garofolo) je eden od pobudnikov projekta in je na programskem območju najpomembnejša strokovna institucija s področja spolnega in reproduktivnega zdravja migrantk iz kultur z močnimi patriarhalnimi vzorci, saj obravnava zajetno število takih primerov. Bolnišnico zanima oblikovanje kliničnih protokolov s kazalniki tveganja glede na matično državo žensk, ki jih bo lahko uporabila v svoji klinični praksi.

Fakulteta za vede o zdravju Univerze na Primorskem (UP FVZ) prispeva k doseganju ciljev projekta s svojimi izkušnjami, predvsem na področju izobraževanja zdravstvenega osebja, kliničnega raziskovanja in razvijanja protokolov, ki zadevajo zdravstvene in družbene vidike migrantske populacije. UP FVZ je bila med prvimi fakultetami v Sloveniji, ki so sprejele pojem medkulturne kompetence in ga vključile v svoj kurikulum. Poleg tega ima UP FVZ bogate izkušnje na področju usposabljanja zdravstvenega osebja ter ustreza kadrovskim in drugim zahtevam na tem področju. Bolnišnica Postojna je v celoti specializirana za ženske bolezni in porodništvo in je - na delu programskega območja v RS - institucija z največ primeri zdravljenja migrantk, saj se nahaja v bližini

azilnega doma. Bolnišnica je dala na razpolago podatke o obravnavanih primerih in je zainteresirana za spoznavanje dobrih praks, ki bodo izšle iz projekta, saj bo na ta način lahko izboljšala raven obravnave migrantk.

Glede na opravljene dejavnosti je bilo le navidez lahko izbrati dele poročil, ki so jih pripravili posamezni partnerji in sodelavci v sklopu DS3 in ki jih je bilo treba vključiti v poročila za podsklopa 3.1.1 in 3.1.2. Projekt namreč predvideva DS 3.1.1, namenjen analizi migracijskih procesov, značilnosti bolnišnične obravnave in stanja žensk na področju spolnega in reproduktivnega zdravja; podrobnejši opis aktivnosti določa, da morajo biti v ta sklop (poleg omenjene analize pojavov in dostopanja do zdravljenja) vključena tudi pričevanja migrantk. Predviden je še drugi del dejavnosti (DS 3.1.2), ki je namenjen primerjalni oceni pristopov v zdravstveni obravnavi in evidentiranju dobrih praks.

Ob upoštevanju teh splošnih navodil je v poročilo vključena analiza migracijskih tokov in prisotnosti migrantk na območju izvajanja projekta (dežela Furlanija - Julijska krajina in Republika Slovenija), ki sta jo opravila prof. Moreno Zago z Oddelka za družbene in politične vede (DiSPeS) Univerze v Trstu ter Blaž Lenarčič, Mateja Sedmak in Zorana Medarić z Znanstvenoraziskovalnega središča (ZRS) v Kopru. Pred tem poglavjem je še pregled mednarodnega in evropskega normativnega okvira, ki so ga prav tako izdelali sodelavci ZRS.

V drugem delu poročila za DS 3.1.1 so zbrani podatki o dostopanju do bolnišnične obravnave (hospitalizacij in ambulantnega zdravljenja); Giovanni Delli Zotti in Ornella Urpis (DiSPeS) ter Alice Cernogoraz in Giuseppe Ricci (DSM) so analizirali podatkovno bazo pacientk bolnišnice Burlo Garofolo in longitudinalno ugotavljali prisotnost in izvor tujih pacientk po oddelkih in storitvah. Epidemiološko analizo so izvedli Marko Mugoša in Marjeta Stegel Bizjak z Bolnišnice Postojna ter Igor Karnjuš z Univerze na Primorskem, ki so analizirali podatke o hospitalizacijah in ambulantnih pregledih v Bolnišnici Postojna.

Tretji del Poročila 3.1.1 zadeva kulturne tradicije in empirične raziskave; ta del temelji na informacijah, ki so jih v bolnišnici Burlo Garofolo zbrali z anketiranjem tujih žensk na podlagi delno strukturiranega vprašalnika, ki ga je nato analizirala Ornella Urpis. Zbiranje pričevanj migrantk se zaključuje s poglavjem, ki so ga pripravili Mirko Prosen, Doroteja Rebec, Urška Bogataj, Karmen Medica in Sabina Ličen z Univerze na Primorskem ter Jana Čelhar, Jana Prosen in Martina Podobnik z Bolnišnice Postojna; na programskem območju v Republiki Sloveniji so izvedli delno strukturirane in globinske intervjuje.

Izkušnje žensk, družbena pogojenost, teža tradicije in matične kulture so dejstva, s katerimi se mora INTEGRA soočiti - prav tako kot se mora soočiti z zakonskim okvirom, migracijskimi tokovi in problemi tujk; vse te teme so obravnavane v poročilu za DS 3.1.2. Seveda so nekatera dejstva izpostavljena tudi v poročilu za DS 3.1.2, a predvsem kot prakse, na katere lahko vplivamo (z ustreznimi smernicami), če iz analize izhaja, da lahko to pripomore k izboljšanju stanja. Predmet poročila za DS 3.1.2 je torej predvsem delo strokovnih sodelavcev (zdravstvenega osebja, osebja, zadolženega za nego na domu, kulturnih posrednikov, voditeljev skupnosti itd.), ki se soočajo s strukturnimi in osebnimi problemi, ki so opisani v poročilu za DS 3.1.1.

Razlika med obema DS pa ni tako jasna, kar dokazuje tudi dejstvo, da so slovenski raziskovalci v poročilu za DS 3.1.1 svoje strokovne izkušnje primerjali z izsledki anketiranja žensk ter od tod prešli na analizo t. i. dobrih praks, ki se obravnavajo v poročilu k DS 3.1.2. Tesno povezavo med obema deloma potrjujejo tudi navedki v drugem delu, ki se večkrat sklicujejo na izsledke prvega dela. Poleg tega je v drugem delu posebna pozornost namenjena migrantkam, ki jih raziskovalci opazujejo in obravnavajo z različnimi orodji, na primer kot fokusne skupine ali med srečanji v skupnostih.

Poročilo k DS 3.1.2 se začinja z opisom normativnih virov na področju pravic migrantov v slovenskem zdravstvenem sistemu, ki so ga opravili raziskovalci ZRS v Kopru, nadaljuje pa se z zrcalnim opisom stanja na italijanski strani ter z analizo socialnih in zdravstvenih storitev na Tržaškem (avtorici sta Roberta Altin in Veronika Saba z Oddelka za humanistične študije Univerze v Trstu).

Oba prispevka opisujeta normativne in sistemske vidike, ki neposredno vplivajo na dejavnost zdravstvenih in socialnih delavcev in ki torej predstavljajo pomemben uvod v poročilo o dobrih praksah.

Poročilo se nadaljuje s prispevkom Chiare Semenzato, Micaele Crisma, Alice Sorz in Federice Scrimin iz bolnišnice Burlo Garofolo v Trstu; to poglavje prinaša nekatere izsledke intervjujev z vprašalniki, ki jih avtorice obravnavajo na podlagi lastnih strokovnih izkušenj. V tem razdelku so nadalje prikazane nekatere študije primerov in je opisano opazovanje, ki je potekalo v bolnišnici. Na podlagi zbranega gradiva - predvsem pa terenskega opazovanja - so raziskovalke izluščile nekaj kritičnih točk in primerov dobrih praks, ki so ustrezni za nadaljnje oblikovanje smernic in kazalcev spolnega in reproduktivnega zdravja.

Tudi Roberta Altin in Veronika Saba komentirata nekatere odgovore žensk, ki so bile vključene v anketiranje, predvsem z vidika antropološke obravnave, in intervjuje nekaterih zdravstvenih delavcev, ki ne delujejo znotraj bolnišnice.

Avtorji naslednjega razdelka so raziskovalci ZRS v Kopru, ki za nadaljnje oblikovanje smernic analizirajo izsledke raziskav v Sloveniji; tudi v tem primeru gre za pridobivanje iztočnic na podlagi opazovanja fokusnih skupin in intervjujev z medicinskim osebjem, ki deluje na območju Kopra. Avtorji Mirko Prosen, Karmen Medica, Sabina Ličen, Doroteja Rebec, Igor Karnjuš in Urška Bogataj predstavljajo nato rezultate dela s fokusno skupino, pri kateri so ugotavljali, katere so izkušnje in percepcije zdravstvenih delavcev v Bolnišnici Postojna na področju oskrbe migrantk.

Ornella Urpis predstavlja nazadnje še serijo prispevkov, ki prikazujejo pomen obravnave kompleksnih tem z raznolikimi pristopi: globinskimi intervjuji v primeru osebja bolnišnice Burlo Garofolo, fokusnimi skupinami in aktivnim opazovanjem (npr. življenjem v migrantskih skupnostih) in izkustvenimi delavnicami s skupino kulturnih posrednikov.

www.ita-slo.eu/integra